

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Fecr Yayınları: 218

HAFIZLIK
ANLAM & DENEYİM

Prof. Dr. İhsan TOKER

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj & Kapak
FCR

Baskı & Cilt
SÖZKESEN MATBAACILIK TİC. LTD. ŞTİ.
İvogsan 1518 Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Tel: (0312) 395 21 10 Yenimahalle/ANKARA

1. Baskı: Mart 2016
2. Baskı: Nisan 2017

ISBN: 978-605-9652-35-3

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

HAFIZLIK

ANLAM & DENEYİM

İhsan TOKER

Ankara-2017

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
TEŞEKKÜR.....	9

GİRİŞ

Hafızlığın Tarihsel Gelişimi	11
Hafızlığın Müslüman Toplumlarda ve Kültürlerdeki Değeri.....	18
Kur'an Hafızlığının Teknik Yönleri	24
Amaçlar	28
Yöntem	30

I

A- BİR ANLAM VE YAŞAM DENEYİMİ	37
Allah'la ve Peygamber'le Bir İlişki Biçimi	38
Hafızlığın Ritüalistik Dolayımı.....	44
Hafızlığın Bir Hizmet ve Misyon Olması	46
İhsan, Nasip, Ayrıcalık: Özel Bir Tecrübe.....	50
B- GÜNDELİK TOPLUMSALLIĞIN İÇİNDE HAFIZLIK	55
Hafızlığa Giriş ve Bitirme Süreci	55
“Kur'an Muhabbeti”: Özel Bir Toplumsallık Olarak Hafızlık	61
Hafızlığın Kendisi Üzerindeki Sonuçlarını Görmek	63
Güçlenme Olarak Hafızlık.....	67
Hafızlık ve Meslek İlişkisi.....	72

II

TOPLUMSAL ALGILARLA İLGİLİ DENEYİMLER	77
Olumlu Algı Deneyimleri - “Hem Dünyalık Hem Ahiretlik”	78
Ailenin Desteği; “El Üstünde Tutma”	79
Gıpta Edilen Bir Deneyim Olarak Hafızlık.....	82
Bir Gurur ve Kutlama Konusu Olarak Hafızlık	86
Bir İtibar ya da İtibar Artışı Olarak Hafızlık	86
“Oku bir Aşır, Dinleyelim”: Kültürel Yeteneklerin Kazanılması Noktasında Bir Başlangıç Oluşturma.....	90
Olumsuz Algı Deneyimleri- Hafızlık Tecrübelerinde Karşılaşılan Eleştiriler	96
Yapmamalısın! Hatasızlık ve Mükemmellik Timsali Olarak Hafızlık	96
Yapamazsın!	101
“Artık Bitir” ya da “Ne Zaman Bitireceksin”	102
“Bilmiyorlar”. Dışarıdakilerin Hafızlığı ve Sürecini Anlayamamalarından Kaynaklanan Tepkiler.....	106
Hafızlığın Onaylanmaması: Orada İşin Ne?	109
“Beynini Yıkıyorsunuz”: Bir Yaşam Tarzı Değişikliğine Ters Tepkiler	110
“Pek Takmıyorum”/“Muhatap Bile Olmuyorum”: Hafızlık Adaylarının Olumsuz Tepkiler Karşısındaki Tutumları	115

III

HAFIZ & HAFİZE CİNSİYET OLARAK HAFIZLIK	119
Cinsiyetin Üstünde Bir Ortaklık Olarak Hafızlık	121
Cinsiyet Ayrımı Olarak Hafızlık: Zeka, Hafıza Gücü ve Duygusalılık	119
Hafızlıkta Kadın Olmanın Getirdiği Avantajlar	129
Hafizelik Deneyiminin Dezavantajları	140
Erkek Hafız Olmanın Avantajları	147
Hafızlık Sürecinde Erkek Olmanın Dezavantajlı Yönleri	157
Nefsini Yenme: Kadınlar ve Erkekler	162
SONUÇ	165
KAYNAKÇA	175

ÖNSÖZ

Bu kitap bir tevafukun ürünüdür. Mesleki yaşamımda belki de ilk defa kendi istek, arzu ve umutlarımdan değil de çevrenin talebi neticesinde bir çalışma ortaya koyuyorum. Bu, çalışmanın içerisinde olmadığım, ona kendimi vermediğim, onun, -diğerleri kadar beğenmediğim ya da özenmediğim- bir çalışma olduğu anlamına gelmiyor. Tam aksine, benim için yine özgül, yine özgün, yine meydan okuyucu ve yine çalışmaktan mutlu olduğum bir konu oldu bu; biraz “görücü usulü” ile olsa bile. Bu tevafuktan bir mutluluk doğdu.

Lisans-üstü çalışmalarda bir şekilde bir araya geldiğimiz koordinatör Meral Aydemir, 2014 yılı sonlarında bir proje çalışmaları olduğunu, bunun nitel ayağına ayrı bir önem verdiklerini ve benim de bu konularda çalışan biri olarak benim katkımı ümit ettiklerini bana ilettiler. Bunun üzerine Meral hanımın ve ona eşlik eden yardımcı personelin katılımlarıyla çeşitli defalar bir araya gelindi ve araştırmanın temel stratejisi ve ayrıntıları ortaya çıkartıldı. 2015 yılı başları itibariyle üç ay gibi bir süre içerisinde veriler elde edildi ve planlandığı üzere bunlar 30 Nisan 2014’teki büyük buluşmada hafızlık çevreleri başta olmak üzere kamuoyu ile paylaşıldı. O zaman, Proje’nin bu nitel ayağının bir minyatürü o tarihte sunulmuştu. İşte bu çalışma, Proje çerçevesinde ortaya çıkartılan verilere ilişkin eksik

kalan, ifade edilme imkanı bulunamayan malzeme ve içeriğin de dahil edilmesiyle, konunun yeni baştan ve önemli ayrıntılarıyla ele alınıp raporlaştırılmasının bir ürünü mahiyetindedir. Başka bir deyişle, o zaman üç ay gibi bir süreye sıkıştırmak zorunda kaldığımız veri elde etme ve işleme durumumuz, ancak yaklaşık bir yıl sonra ele alınıp sonuçlandırılabilmiştir.

Bu araştırmaya temel oluşturan “Geleceğimle Buluşuyorum” başlıklı Proje, Türkiye’de ileri düzeyde hafızlar yetiştirme gibi bir genel amaçla işe koyulmuştu. Bunun için de bu özel dünyanın şimdiye kadar olduğundan daha derin bir şekilde ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktaydı. İşte bu ihtiyacın sonucunda bu son derece özgün bir yaşam dünyasına dair bir anma ve yaşam deneyimi çerçevesini çalışmak bize nasip oldu. Bunu bize nasip eyleyen Rabbimize hamd olsun. Gayret bizden, tevfik Allah’tandır.

Şubat 2016, Eryaman

TEŞEKKÜR

Burada konuyu çalışılmak üzere bana öneren Proje yöneticileri Ankara İl Müftüsü Prof. Dr. Mefail Hızlı ve Ankara İl Müftü Yardımcısı Mustafa Tekin'e; Proje koordinatörü ve Müftülük personeli Meral Aydemir'e - destekleri, teşvikleri, teveccüh ve sabırları için- teşekkürlerimi sunmak isterim. Çalışmanın Sayın Aydemir'in yanında gizil kahramanları olan yine Ankara İl Müftülüğü eğitim uzmanları ve PDR öğretmenleri, hanımefendi ve beyefendilere; Merve Gül, Senayi Betül Öztürk, Yasemin Yerkazan, Bekir Sezen ve Üzeyir Aslan'a çok özel şükran borcumuz bulunmaktadır. Zira onların çalışkanlıkları, azimleri, gayretleri, fedakarene katlanışları olmasaydı bugün bu kitap olmazdı. Bir Proje çerçevesinin ürünü olan bu çalışmada çok önemli destekler vermiş bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı'na, Ankara il Müftülüğü'ne, Ankara Kalkınma Ajansı'na ve başta Ahmet Gül ve Süzülay Hazar'a olmak üzere çalışmanın görüşme kayıtlarını deşifre eden İstatistik Dünyası çalışanlarına da şükranlarımızı sunuyoruz. Nihayet bu kitabın hayat buluş gerekçesi olan, burada ele alınmaya çalışılan konunun gerçek aktörleri olan, Ankara ili genelindeki hafize ve hafız adaylarının bu metnin gerçek sahibi olduklarını düşünüyorum. Çünkü ben, kalemimi onların deneyimlerini dile getirmeye tahsis etmiş bulunuyorum. Gerçekte burada onların hikayelerini okuyacağız.